

Disertație despre tipografiile românești în Transilvania și învecinatele țări de la începutul lor până la vremile noastre, Sibiu, 1838. Studiu introductiv, ediție, note, rezumat și indice de Eva Mârza și Iacob Mârza. Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1995, 225 p.

Autorii volumului restitativ-documentar publicat de prestigioasa editură clujeană în cadrul renăscutei colecții "Testimonia", cu netăgăduitul sprijin material al omniprezentei Fundații "Soros", rămân aceași competenți specialiști ai cercetării fenomenului cărții și tiparului românesc din Transilvania și nu numai, în zorii epocii moderne. Ca, de fapt și ai relațiilor culturale româno-slovace în decursul timpului, monografi ai Școlilor Blajului în veacurile XVIII-XIX (1987), diriguitori ai destinelor vestitei biblioteci alba iulienne "Batthyaneum", versați muzeografi ori, mai recent, cadre didactice la Universitatea din localitate.

Structura cărții de față păstrează canoanele încetățenite cu privire la un atare demers de ținută științifică deosebită: un studiu introductiv, gândit drept o utilă bio-bibliografie comentată, cu solide baze istoriografice; nota tehnică propriu-zisă despre exemplarele nr. 327 din fondul Bibliotecii Muzeului "Unirii" și cel cu nr. 9652 de la biblioteca sibiană "Astra"; textul disertației, prezentat într-o analiză sistematică, cu o interpretare a conținutului de idei și cu stabilirea unui posibil (ori presupus) model în epoca dată, încadrându-se realizarea, ca atare, într-un context general, similar celui extins autohton ori european; notele inițiale al autorului Vasilie Popp și cele excelent elaborate ale tandemului soților Mârza; rezumatul în limba germană întocmit de cel mai de seamă cunoscător al bogățiilor arhivelor săsești din Transilvania, dl. Gernot Nüssbächer și, indispensabilul și atât de necesarul indice final de persoane.

Este indiscutabil faptul că viața și activitatea unei atari polivalente personalități române transilvane (1789-1842), cu multiple strădanii evidente în varii domenii: medicină, etnografie, istoriografie, filologie, literatură, bibliografie (1838), cu contribuție esențială la organizarea învățământului național din Moldova între anii 1820-1821, nu putea scăpa atenției acrive a exegeților alcătuitori ai lucrării prezente, cu faze preliminare documentar-interpretative, înfățișate lectorilor specialiști în pertinente studii separate, publicate după 1990 (1992, 1994 etc.).

Un binevenit excurs istoriografic condensat, incluzând mărturii pro (ori contra), începând cu un G. Barițiu (1842) sau alții, la I. Mușlea (1928-1930), și până în imediata actualitate (prof. P. Teodor, de exemplu) contribuie la introducerea în atmosferă și în problematica analizei respective. Autorii creionează în continuare un excelent cadru politic și cultural, servind nobila idee, conform căreia orice operă scrisă este rezultanta unor condiții obiective (subiective), reflectate în structuri proprii. Cu accent indiscutabil pentru reliefarea intervalului aflat tocmai la cumpăna dintre iluminism și romantism. Datele despre OM rămân la fel de însemnate și parcimonioase în economia trudei comune: elev și student la Târgu-Mureș, Cluj și Viena, cu doctorat în filosofie (1814) și medicină (1817), medic al românilor din Scheii Brașovului și ulterior al celor de pe domeniul minier al Zlatnei, fără să omitem intervalul minim de "recluziune acceptată" în capitala Moldovei timpului respectiv. Opera polihistorului este caracterizată drept minimă în aria vastității, dar amplă (variată) sub raportul domeniilor multiple abordate: de la lucrări mici, de debut, elegii,

prosopopei, ode ori poezii ocazionale, la cea dintâi teză românească modernă asupra folclorului, sau altele în premieră, vizând *Topografiile medicale*, rod al călătoriilor neobosite și al studiilor efectuate pentru organizarea serviciului medico-sanitar autohton, cu vizibile înclinații, concretizate în timp, de sociologie culturală, până la alte cercetări sistematice a obiceiurilor de înmormântare, ori altele medicale în limba română (1821); fără să ometem activitatea de redactare a paginilor de istorie literară, colecția de documente medievale, întocmită sub forma celor două volume intitulate *Diplomatarium*, promovarea unui anume tip de literatură istorică de factură romantică, preocupările de lingvistică, de ortografie latină, traduceri realizate etc.

Eva și Iacob Mârza opiniază cu relevanță despre lucrarea bibliografică primordială întocmită de Vasile Popp, considerată drept premieră în literatura științifică de specialitate. Se conturează treptat modul, condițiile de lucru, sursele utilizate, primare și celelalte, contextul elaborării, aria de răspândire a culegerii efectuate, metodologia adoptată, prin exemplul “fișelor” citate, accentuându-se parametrii depistați ai “laboratorului de creație” a celui ce prin cele 250 de titluri, aranjate cronologic și alfabetic pe întinderea a 29 de capitole, încerca să definească un nou model, cu loc și caracteristici în bibliografia românească, uzând, indiscutabil, de calități (noutatea aparatului critic), dar și de inevitabile defecte (probabil majoritar accent pe veacul XVII).

Faptul restituirii și truda inculcată, ani în șir de un asemenea gest, rămâne notabil, sporind calitatea asumată de restitutori, odată cu acribia și spiritul critic necesar. Cei doi specialiști ai cărții și tiparului românesc dau dovada, după alte realizări importante, unor certe calități specifice răbdării și pasiunii “umanistului” iubitor de carte și prețuitor al mesajelor ascunse în sutele de pagini lăsate asupră-ne de înaintași.

STELIAN MÂNDRUȚ